

Агитатордың БЛОКНОДЫ · 7

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

№ 7
1976 й.
июль

КПСС-тинг Горно-Алтайский обкомынынг пропаганда
ла агитация болүги

АЗЫРАЛ БЕЛЕТЕЕЧИЛЕР ОРТОДО МАССОВО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ИШ

Малга азырал белетеери — јер ишчилердин каруулу ёйи. Ол ёй јууктап келди. Общественный малга бийик чындылу азыралды артыктап белетеери бүгүнги күнде күч ле эн каруулу задача. Бу задачаjakши бүткенинен эт, сүт, түк, ноокы, аннын мүүзи ле онон до ёскө јуртхозяйственный продукталар алары камаанду. Онын учун јуртхозяйственный продукцияны көптөдөри бийик тебўле ёдёр учурлу.

Бу бешылдыкта этти 26,5, сүтти 6,6, түкти 17,9 процентке көптөдөр. Государствого эт табыштырыры 1980 јылга 32,9 мун тоннага једер. Мынызы откён бешылдыктызынаң јылдык орто тооло 7,9 мун тоннага көп. Јыл туркунына сүт садып алары бу бешылдыктынг учында 43,3 мун тонна, эмезе 1,7 мун тоннага көптөйөр, түк 30,9 мун центнер, ол эмезе 3 мун центнерге Ѽзөр.

Общественный малды ёйинде jakши кыштадарына болуп, областынын јурт хозяйствынын ишчилери бешылдыктын туркунына азырал белетеерин бүдүн јарым катапка көптөдөр, фураж аш јуунадарын 60—65 мун

тоннага жетирер. Бу жылда 168,9 мун тонна ёлён, 69,9 мун тонна сенаж, 32 мун тонна көп колынтылу азырал, 6 мун тонна витаминду ёлёнгниң кулурын ла 279 мун тонна силос белетеер.

Азырал белетеери — бистинг областтың эң күчле эң каруулу журтхозяйственный кампаниялардың бирүзи. Оны бойының ойинде откүрер керек, ўрендеген ёлёнди ле чабындардагы ёлёнди јууп алар, анайда ок сууны јараттай, агашту јерлердеги ле јолдордың жынында ѡскён ёлёнди база чаап, јууп алар.

Эмди колхозтордо ло совхозтордо азыралды кыска ойдин туркунына ла бийик чындыйлу белетегедий материально-технический ресурстар бар. Анайып бүгүнги күнде бисте 2253 трактор, 774 тракторный сенокосилка, 507 тырмууш, 282 ёлён жуур ла 170 ёлён прессовать эдетен копнительдер, витаминду ёлёнгниң кулурын белетеер 20 агрегат ла оног до ѡскё көп техника бар.

Жаңыс ла бастыра бу техникала чын ла билгир башкарып билер керек. Ёлёнди чабарын оройтыбай, ойинде баштаар. Ёлён жетире ѡскёлök деп кезик башкараачылардың актанганынан улам, азырал белетеш ёлёнгниң ток азырал болоры жылыйып турган ойдö баштлат. Оныла коштой көп хозяйствордың ёлёндү јалаңдары жайгыда јуунадылбай артып калат. Жылдың ла чабындардың ўчинчи ўлүзи јуунадылбай артат.

Азырал белетеечилдердин колына витаминду ёлёнгниң кулурын белетеер агрегаттар, грануляторлор ло оног до ѡскё көп техника келген. Олор ток аш-тусту азыралды јут та, айас та күнде белетеер арга берет. Андай да

болзо, ёлёнг ижи башталарга жетире техника бойының ёйинде белетелбекенинг улам, олорды толо тузалангылабайт.

Жербойындагы айалганы ајаруга алып, азырал белетеерининг тузалу ла жарамыкту технологиязын башкараачылардың ла специалисттердинг ончозы тенг эмес белетегилейт. Жүзүн-жүйр техниканы талдап аларда, кезик учуралдарда жербойындагы айалгаларды ајаруга алгылабайт. Тракторный паркты ла журтхозяйственный машиналарды чын тузаланары база текши эмес. Бастыра бар мындый једикпестер ёлёнг белетеер иште оның арбынду болорын астадат.

Бу каруулу журтхозяйственный кампанияның ёйинде улустың азырал учун тартыжарын көдүрер керек. Коммунистический партияның XXV съездине каруу эдип, иштин кемин көдүрер, социалистический мөрөйди элбедер.

Майма, Шебалин, Кан-Оозы аймактардың партийный организациилары ёлёнг ижинде откүретен жартамалду иштин планын озолондыра белетеп алдылар. Журт механизаторлор бийик көдүрингилүү иштейдилер. Ёлёнг ижине чыгардың алдында олор кажы ла күнди ле часты билгир, бийик кеминде тузаланарына ла техниканы токтоду јогынан иштедерин шүүп алдылар.

Азырал белетеечилдердин кажызының ла алдына аңылу амаду тургусканы jaан учурлу. Бу ёйдө эң каруулу жерлердеjakшы иштүү агитаторлорды ла политинформаторлорды тургuzар. Мында ок кадрларды ла техникины билгир тузаланып, партийный ла партийно-комсомольский группалар төзөөр.

Азырал белетеер ишке күнүң сайын јўстер тоолу јаны улус кожулып жат. Ёлён белетеп турган ончо звенолорды бой-бойлорынан камаанду эдип иштеткенинен улам бу иште јаан једимдер болуп турганын ундыбас керек. Кажы ла кижи бойы алдынан иштеп тura, ишке каруулу болгонын, коллективтин бүткүл ижи учун јўректен оорып турарын ајаруга алар. Јаландагы ёлён ижине чыгып јаткан кажы ла кижи эмезе ого белетенип тургандар — ёлён ижи онын эн каруулу кереги деп билер учурлу.

Онын учун мыны ундыбай, малга азырал белетеер ёйдо бир де күнди божотпой, улуска ајаруны, килемјини бош салбас. Улус бойынын ижинде јаан једимдерге једерге турган күүн-тапту болзо, олор көптөн көп этсин, коллективтин ончо ижин билzin деп кичеенер.

Бу эн каруулу ёйдо јурт улустын ортозында массово-политический иштер откүрери јаан учурлу болуп турганы јарт. Малга азырал белетеер иште улус јаан једимдерге јетсин деп, коллективте иштин дисциплиназын бийик тутсын деп, планды бүдүрерге ле ажыра бүдүрерге кичеензин деп, социалистический молјуларын бүдүрип, маргаандажып иштезин деп агитаторлор, политинформаторлор, докладчиктер бойынын јартамалду ижин тёс задача деп көрөр. Нёкёрлөриле кокко иштеп, олордын ортозында јүрүп, активисттер бойлорынын оос агитациязыла улуска маргаандажып иштеерине јаан јёмёттö эткилеп турганы сүрекей учурлу. Улусты сүрекей јакшы иштеерине кычырып тura, олор бойлоры элден озо иште јаан једимдерге једер керек, улусты

бойлорының једимиile оморкодып, күйүндирип, ишке коммунистический күүн-санаалу болорына таскадар. Јаныс ла мындый айалгада агитационный сөс улуска ајарулу, болушту ла тузалу болорын ундыбас керек. Чынынча айтса, иш ле сөс бирлик болотонын агитаторлордың эн артык једими болуп јат.

Агитаторлор ло политинформаторлор, культпросветучрежденилердин ишчилери бригадаларда, звенолордо ло фермаларда маргыжып иштейтенин јаантайын илеге тургузып турарына јаан болужын јетирер. Мында анчадала күнине нени эткен, кем эн артык једимдерге јеткен, ого канайда јеткен, кем, ненин учун јакылтазын бүдүрип болбогон, ол сондоштонг айрыларга нени эдер керек болгын, маргыжып турган одош коллективте керектер канайда барып турганын — ончозын улуска чокум јартап берзе, андый информациялар улуска бойының ижине ајарынгай болуп туратана, јомёшкин резервтер табарына јаан болужын јетирер.

Агитаторлор ло политинформаторлор јаныс ла бойлорының звенолорында ла бригадаларында керектер канайда ѡдүп турганын јартап билер учурлу эмес, је анайда ок колхозто, совхозто, райондо ло областыта керектер каный айалгада ѡдүп турганын јартап билер керек.

Агитаторлордың ла политинформаторлордың ортозында библиотекарь, ўредүчилер, јурт Советтин ишчилери, культорганизаторлор бар болордонг айабас. Олордың кезиги јартамалду иштерде ас ченемелдү, билгири једикпес, кезик сурактарды чокум јартап болбостонг маат јок. Оның учун олорго түрген-

түкей, јаантайын азырал белетеер фронтто көректер канайда ёдүп тургандарын айдып берип турар керек. Ајаруны анчадала иште эң артык једимдерге једип турган нöкөрлөргө лё олордын ченемелине салар, јастыраларды јоголторго јол көргүзөр эп-аргалар таап аларына болужар. Азырал белетеер кидим ёйдö агитаторлорды ла политинформаторлорды бир айда эки катаптан ас эмес јууп, олорло тузалу иштер ёткүрип турар.

Партийный организацияларда агитмассовый иштерди ёткүретен јүзүн-јүүр бүдүмдү иштер бар, ол иштердин байлык бүдүмдери улусты коллективте бойынын ижине коммунистический күүн-тапту эдип тазыктырарында, маргаандажып иштейтенин бийик кеминде тудатанына јаан аргалар берип јат.

Производствонын озочылдарын, азырал белетеер иште эң артык улусты, ишмекчилердин династиелерин мактап, олорло аңылу туштажулар ёткүргени, олорды аңылаганы, макту иштин байрамдарын ёткүрери — бу ончозы иштенип турган улусты бийиктедип, оморкодып, улуркадып јат, олордын авторитетин чокумдаپ јат.

Массово-политический иште партийный организацияларга оос ло көргүзүлү агитациянын ончо бүдүмдерин билгир ле толо тузаланар керек. Ого анчадала беседа-куучындар, политический информациялар, агитбригадалардын көргүзүлү ижи, азырал белетеер ёйдö озочылдардын куучындары, олордын эрмек-куучындарын магнитофоннын пленказына бичип алары, эң артык ишчилерге вымпелдер бергени, мактулу иштин флагын көдүргени, «Молния» деп јуучыл листокторды јаландагы

стандардын ла төс усадьбалардың стенелерине кадаганы, уткуулду телеграммалар ла письмолор ийгени кирип жат. Бу мындый иштерге социалистический мөрөйдин айалгазын, ишке моральный ла материальный стимулдарды жартаганы, экономияның суректары, jaан ла кичинек немеге чеберлү болотоны, техникиның калас туруп калганы учун критика, болжодылган брактар ла анайда оқ озочыл ченемелдерди улус ортодо элбеде таркадары келижип жат.

Бу мындый ёмёлик беседа-куучындарды ёлён ижи ёйдö улус ортодо откүрери jaрабас деп шүүлтелү кезик улустар бар. Ол беседа-куучындарды откүрерге не де чаптык этпей жат. Бистин кöп агитаторлор ло информаторлор улусты жалаң ижинен ўспей, иштен амыраар ёйди тузаланып, олордың алдына чыгып, жартамалду иштер откүрет. Улус дезе олорды сүрекей сонуркап угадылар, олор анчадала коштой иштеп турган звенолордың, бригадалардың једими керегинде, түжине иштегенинин результадын угарга јилбиркеп жадылар. Бу ёйдö олорго газеттер кычырып, партийный организацияның јоптöриле, совхозтың директорының эмезе колхозтың председателинин приказтарыла таныштыrar.

Кöп партийный организациялар кажы ла кижиле танынан иштеери жанаңнан политинформаторлорды, агитаторлорды, специалистерди билгир тузаланып жадылар. Иште жастыралар эдип турган улусла алдынан башка беседа-куучындар откүрзин деп олорго катап-катап жакылталар берип жат. Кажы ла кижиле кайралы јоктон алдынан башка иштер откүрерине В. И. Ленин jaан ајару эткен. «Juун-

дар ла митингтер ёткүргени ас,— деп, ол айткан,— личный агитация керек».

Анчадала ишке чыкпай, күндер божодып тургандарга, иштеги дисциплиналы бузуп, ижине калай болуп турган улуска, аракызактарга качан да килемжи јок болорын ајаруга алар. Кандый да шылтак јогынан ишке чыкпаган, күн божоткон, ишке орой келген болзо — андый улусты тургуза ла не анайда кылынып тургандарын јартадар, андый улус ажыра олор хозяйствного кандый коромжылар эткенин чокумдаар, олорго ло андый јанг-кылыкту улуска чек јай бербес. Анчадала бу ишти политинформаторлор ло агитаторлор ёткүрзе јакшы, не дезе олор звенолордо, бригадаларда улусла кожо иштеп, андагы ёдўп турган айалгаларды ла улусты ёскё улустан артык билгилеп јат. Јамылулардан јакылта сакыбай, болуп турган јастыраларды түрген јоголторында олор јаан иженчилү улус болуп јат. Керек болзо, једикпестерди јоголторго агитаторлор ло политинформаторлор колхозтың, совхозтың, партийный организациялардың јамылуларын бу ишке тартып, ол једикпестерди јоголторына чокум ѡол көргүзип, бар аргаларды тузаланарына ууламы бергилеп јат.

Иштеп турган ла социалистический мөрөй ёдўп турган ёйдö производственный байлык ченемел јуулар, тузалу инициативтер чыгып, солун баштанкайлар табылар. Бистин агитационно-пропагандистский ийде-күчтерис бойыншың от-жалбышту сөстөриле ак-чек иштеген улусты мактап, јаны баштанкайлардың табылганы ла тузалу болгоны керегинде тёкпойчачпай куучындал, озочылдардың ченемелине

жилбўлер ойгозор. Ол ок ёйдö эн артык ченемелди, баштангайды, табылган эп-сүмелерди ончозын звенолор, бригадалар иште билгир тузаланарын кичеер керек. Озочыл ченемелди пропагандировать эткени ле таркатканы — агитация ла јўрўмди бек колбулу эткени болот, коллективке чокум темдектеп алган керектерле иштеерине јол ачылып жат.

Культуранын учреждениелерине база кёп иштеерге келижип жат. Мында библиотеканын, клубтардын ла культуранын Турагарынын ишчилеринин тёс ижин жалаңда иштеп турган улусла ёткўрери эн учурлу. Же кезик жерлерде агитколлективтин ижин турумкай болорына ас ајару эдилет, агитбригадалар тозёбўй јадылар. Кўксуу-Оозы ла Турачак аймактардын районный автоклубтары чек иштегилебей жат, олор керектў ишчилерле комплектовать эдилбеген. Кёп сабазында автоклубтын иштеп турган улузы ас, олордын концерт-оыйнынын программазы, тематиказы эскирип калган, угаачыларды ла кўрёочилерди бир де жилбиркетпей жат. Бу ок ёйдö кино-лекторийлер сўрекей коомой иштегилеп жат.

Малга азырал белетеер ёйдö бастыра масово-политический ишти јурт хозяйствонын ишчилеринин алдында турган задачаны бўдўрине идеологический ууламъылу ёткўрер. Же мынызы агитационный иштинг ёскö ууламъыларын ундып салатаны эмес. Бу ёйдö анчадала партиянын ла государствонын тышла ичјанындагы политиказынын эн учурлу сурактарын јонго јартаар иштер уйан кеминде турбас учурлу, ишкўчиле јаткандарды патриотический ле интернациональный эдип тазыктырары улай ла ёдёр. Мында ан-

чадала КПСС-тинг XXV съездтин материалдарын, нёкёр Л. И. Брежневтинг бу съездке эткен ЦК КПСС-тинг Отчетный докладында тургузылган задачаларды албаты-јонго јартап, пропагандировать эдериң анылу темдектеер керек.

Улусты јаан керектерге көдүрери — ол озодо баштап олор жерегинде килемжи салганы, ижи ле бытвой јанынаң јакшы эдерге кичеңгени болот. Бого ончозы кирет, темдектезе: јаландардагы стандарты јакшы оборудовать эткени, бир јерден бир јерге коччуретен вагончиктерди ёйинде тургузатаны, изү ашкурсак, јаланда иштеп турган улуска ёйинде газет, журналдар јетирери, эң керектү товарларла јеткилдеери, су-кадыкты кичееп корыры ла амыраш-тыштанышты культурно ёткүрери. Бу тужында јаланга чыккан улус килемини, најызының болужын билип, ишке ўстүгип, бойының ченемелин билгир тузаланарына кычырат.

Айдарда, ёрғи айдылган иш — азыралды ёйинде ле бийик качестволу белетееринин, планды јетире ле ажыра бүдүреринин, социалистический молжуны учына јетиреринин, бешілдыхыктың баштапкы јылында мал-ашты јакшы кыштадарының төс задачалары болуп жат. Бу эмди коркушту јаан учурлу керектер болуп жат, не дезе, тургуза ёйдö Советский Союздың Коммунистический партиязының XXV съездининг исторический јөптөрин јүрүмде бүдүреринин эң каруулу јаан иштери ёдүп жат.

ЈААН УЧУРЛУ ИШ

Туулу Алтайдың мал ёскүреечилерининг алдына онынчы бешжылдыкта јаан ла каруулу задачалар тургузылган. Олор мал ёскүреринде зооветеринарный науканың јаны једимдерин ле озочылдардың ченемелин тузаланып, бойлорының эрчимдү ижиле малдан алар продукталарды; этти, сүтти, түкти, ангның мүүзин ле ёскёлөрин де көптөдөр пландарды ла молјуларды бүдүрер ле ажыра бүдүрер учурлу.

Бу задачаларды бүдүрерге общественный малдың тоозын көптөдөр, уғын јарандырар, продуктивнозын бийиктедер керек. Бастыра бу иштер элден озо колхозтордогы ла совхозтордогы общественный мал ток азыралла артыкташтыра јеткилделгенинен камаанду болоры јарт.

Оның учун областтың партийный организациизы общественный малды, анайда ок колхозчылардың ла совхозтордың ишмекчилирининг бойлорындагы малды керектү азыралла јеткилдеери јанынан јаан иштер өткүрип баштады.

Элден озо чабып алгадай ончо јерлердин ёлёнгин чабала, јууп обоолоп алар. Ого ўзереи сенажты, монаазыралды, силосты, көп витамиnderлү ёлён-кулурды, малга азырал эдер

ашты көптөдө белетеп алар керек. Аштын, ўрендеген јаңысјылдык ла көпјылдык олённинг түжүмин, јерлик олёнг чабар јаландардын, малдын одорлорынын түжүмин бийиктедер керек.

Иштин чындыйын бастыра аргаларла жарандырары керегинде партиянын кычырузын областтын жарттылар. Бийик чындыйлу иш анчадала малдын азыралыла колбулу иштерде тын керектү. Малга жулукту, витаминду, комбиазыралдарды белетеерде, оны чеберлеерде, малга жидирерге белетеерде ток болор чындыйын жылыйтпайтаны жаан учурлу.

Туулу Алтай бойынын ар-бүткениле јүзүн-јүүр зоналарлу. Онын учун жартхозяйственный производствоны төзөёри көп күчтерге учурал жат. Мындый айалгада бис жарт хозяйстводо иштерди бийик једимдү эдип алары жанынан, анчадала общественный малга ток ло тойу азыралды артыкташтыра эдип алары жанынан бастыра бар аргаларды жетире тузаланбай жадыс деп жартын айдар керек.

Бисте жер ижинин, чабын жерлерди ле одорлорды тузаланып турганынын культуразы жабыс. Онын учун жеринин кыртыжы түп-түнгей, жаңыс өзөктө коштой турган хозяйстволордын кыралап өскүрген ажынын ла азырал культураларынын түжүми өрөлү-төмөндү, обоолоп алган олөни көптү-асту болуп жат. Жартхозяйственный культураларды кыралап өскүреринде, олёнг лё силос, малдын өскө дө азыралын белетееринде жаны технологияны тузаланары элбеде таркабай турку. Сугаргадый көп жаландарды сугарбай турганынан, ўрен эдер ашты, көп жыл өзөр олёнгдөрдин

ўренин кичееп ёскүрбей, ётёкти ле минеральный удобрениелерди коомой тузаланып турганинг улам бис азыралды (ашты, ашбобовый культураларды, ёлёнди ле ёсколорин де) жетире албай јадыс.

Ол једикпес-тутактар биске кезик јут-јулакай болгон јылдарда мал кыштай јирине жеткедий азырал белетеер арга бербей туру. Азырал ас болгонынг улам мал коомой кыштап, арыктап, продуктивнозы јабызап, кыштыг чыгып болбой, ёлүп те жат. Оныла колбой государствного эт, сүт, түк табыштыrar пландар ла молјулар бүдүрери јаан чочыдуда болуп турат.

Былтыр общественный малга азыралды көптөдө белетеп алган, кышка ончо јанынанjakши белетенген колхозтор ло совхозтор ма-лын кыштанг jakши чыгардылар. Је оныла коштой областта көп хозяйстволор былтыр малга азырал эдерине керектү ајару этпегенинг улам олордын малы кыштанг коомой чыктылар.

Мындый једикпес-тутактар быжыл болбос учурлу. Колхозтордын ла совхозтордын башкараачы ишчилери ле специалисттери, баштамы партийный организациялар общественный малга азырал белетеер ишти сүреен чике төзөөр, кыралап ёскүрген ашты, азырал культураларды кичееп ёскүреле, јылыйтпай јуунадып алар, чапкадый кажы ла тилим јердин ёлёнгин чабып, обоолоп алар, сенажты, ёлённин культурун, силосты жеткил белетеп алар аргаларды бастыразын тузаланаар учурлу. Удобренилерди, техниканы билгир тузаланаар керек.

Областьта көп јерлерди сугаары керектү.

Андый јерлерди бастыра аргаларла элбедер керек. Кош-Агаш аймактың колхозторының ченемелие кыраларды јангырладып сугаар машиналарды түнде де иштедер. Кыралар ла ёлөң чабар јалаңдарды сугарган улуска, түжүмнен көрө, ўзеери тölöп жилбиркедерге јараар. Эмештенг јааш јааганыла болорзынарга јарабас. Кадын ла Урсул ичинде, Кан-Чараста, Оймон ичинде јердин кыртыжында чык ас. Курайда, Чуйдың чөлдөринде чык чек јок. Оның учун аңылу машиналарды тузаланып, андый јерлерди ўч-тöрт катаптан ас эмес јангырладар.

Бистинг областыта анайда јангырладатан 20 мун гектар јер бар. Бүгүнги күнге жетире јангырлатканы 17 мун гектар. 3,5 мун гектар јерди экинчи катап јангырлаткан.

Быжыл бистинг областыта јас јалаң ижин откүретен пландарды ѡскёртип ийди. Кезик јерлерде ёлөң эрте ѿзё берди, кезик јерлерде јаскы соок күндер ёлөңнин ѿзүмин тутты. Оның учун јерлик ёлөңди чабарын ѿйинен откүрерге јарабас. Ёлөң када берзе, ток азырал болор чынгыйы јылыйар. Областың түндүктеги аймактарында, темдектезе, Турачакта, Маймада кезик јерлердин ёлөнгин эрте јуунадып обоолойло, јажанды малга тепсетпей, орой күскиде база катап чабала, јууп, обоолоп алар керек.

Кезик аймактардың ла хозяйствордың башкараачылары јалаңдардың ёлөни ѿзөрин сакып, ёлөң ижин баштабай отуралылар. Ол ок ѿйдо көрзө, кобы-јиктерде, аралдардың ортозында актарда, арка јерлерде, агаш аразында, сууларды јараттай колчалгыла чапкадый ёлөң курлаага једип калган. Эмеш ле

турза, ол ѿлёнг јыгылар, булгалар, серпле де кезер арга јок болор.

Чын, азырал эдер ишти механизировать эдер керек. Андый азыралдың баазы јабыс. Је машина, техника тузаланып болбос јерлердинг ѿлёнгин колло кыйалта јок алар керек.

Бүгүнги күнде бастыра ийде-күчти, техникины, улусты ѿлёнг эдерине, ѡскö дö јулукту ла витаминду азырал белетеерице ууландырганыла коштой, аш јуунадарына база белетенер керек. Аштың ла ѡскö дö культуралардың түжүмин јуунадар иштин чокум планы, кем нени эдери, техникины тузаланары озолондыра јарт болор учурлу. Механизированный отрядтар төзöör, механизаторлор эки смена иштеерин пландаар керек. Элден озаш јуунадар техникаjakшы јазалду болор, онон јалаң ижи башталза, технический болуш јетирерин, диспетчерский ишти төзöör керек.

Кажы ла хозяйствводо, аймакта кер-мар јут боло бергедий болзо, азырал белетеер, аш јуунадар ишти токтотпой ёткүретен бойлорының ченемели ле аргалары бар. Кандый ла айалгада иш токтобос учурлу деген ээжиле иштеп, бойлорына алган социалистический молјуларды бүдүргени коммунисттердин, специалисттердин ле башкараачы ишчилердинг эрчимдү ижин, идеиний бийик кеминде болгонын керелеер.

Бистинг область быјыл общественный малга 165 мунг тонна ѿлёнг, 70 мунг тонна сенаж, 32,3 мунг тонна моноазырал, 6,1 мунг тонна ѿлёнгнинг витаминдү кулурын, 279 мунг тонна силос ло 50 мунг тонна малга азырал аш белетеп алар планду. Бу планды бүдүрерин ле

ажыра бүдүрерин јеткилдеөргө, обществен-
ный малга ток азыралды артыкташтыра бе-
летеп аларга КПСС-тинг обкомының бюrozы
ла облисполком төзөмөл лө жартамал көп
иштер ёткүрерин темдектейле, ол иштерди
кыйалта јоктон бүдүрзин деп, партийный ко-
митеттерден, советский, јуртхозяйственный
органдардан, хозяйстввордын башкараачы-
ларынан ла специалисттеринен некедилер.

Олёнг эдер планды сентябрь айга бүдүрерге,
азырал эдер ишти чике төзöёрине jaан ајару
эдер керек. Откён јылдарда азырал белете-
ринде төзöлгөн комплексный механизирован-
ный отрядтарjakши ижин көргүскендер. Бы-
жыл андый 156 отряд төзöёри темдектелген.
Ого ўзеери јарымдай механизированный 34
звено, аттарлу ла колло ѡлёнг эдер 150 звено
төзöлөр. Шак ла бу калганчы звенолор ма-
шиналарды, уур механизмдерди тузаланып
болбос јерлердинг ѡлонгин јуунадып обоолоор
учурлу.

Колхозтор ло совхозтор эмди јаны техни-
кала тыңыда јепсене берерде, ол техниканы,
машиналарды ла механизмдерди технический
јеткилдейтен јаны эп-аргаларды элбеде ту-
заланар керек. Мастер-наладчиктердин аны-
лалган 45 звенозын, ремонт эдетен слесарь-
лардын 40 звенозын төзöйлө, аварийный ре-
монт эдип турарын төзöёр, тракторлорды ла
автомобильдерди механизированный заправ-
лять эдер јоруктап јўрер 35 механизирован-
ный заправщик төзöёр. Колхозторды ла сов-
хозторды «Јуртхозтехника» кажы ла неделе
сайын эбирип, материально-технический јет-
килдеерин төзöёр учурлу.

Белетеп алган ашты, ѡлонди, силосты ла

ёскө дө азыралды ўребей кичеери јаан каруулу иш болуп јат. Областьта быјыл кажызы ла 10 мунг тонна аш корыйтан јаны 32 площадка эдилер, кажызы ла 14 мунг тоннадан силос эмезе сенаж салатан, ичин анылап јазаган јаны 18 траншея јазалар, силос салып турган эски траншеяларды јаныртып јазаар.

Кышкыда ёлёнди тартып јылыйтпаска, јайгыда јууган ёлёнди мал кыштайтан турлуларга көптөдө тартып, обослоп алганы тузалу. А나йып, кышкы фермалардың јанына 100 мунг тоннадан ас эмес ёлёнг тартып обоолооры пландалган.

Кўскиде соккон аш тартатан машиналардың 80 проценти белен болор учурлу. Ашты јуунадарында, автомашиналарды ла тракторлорды тузаланарында бригадный эп-сүмени тузаланар. Кажы ла аймакта транспортты башкаар штаб төзөлөр, автомашиналар иштейтен графиктер тургузылар.

Область бойын аштын ла көпјылдык ёлённинг ўренелие јеткилдеерге анылу кыралар көстёйлө, олордың тўжумин башка јуунадып, ўренге артырар учурлу. Эмди ёлённинг витаминду кулурын ла гранулдар белетейтен бастыра агрегаттарды тургуза ла иштедерине анылу ајару эдер керек.

Бўгўнги кўндеги база бир јаан учурлу иш—кыраларды одооры, сугарары, кичеери. Пропашной культураларды: кукурузаны ла кўнкузукты эки катап, чыкту јерлерди ўч катап одоор ло минеральный удобрениелерле азыраар, мажакту аштынг кыраларына гербицидтер ле химический средстволор тузаланар керек.

Общественный малга азырал белетеер ле ашты ла ёскö дö күлтуралардын түжүмин јуунадар ишти тёзёмөлдү ле бийик кеминде ёткүрерин јеткилдеерге, јалаң ижинде турушкан улустынг ортодо политический агитациины ёткүрер улусты кöптöдöр, 127 партийный, 96 партийно-комсомольский группалар тёзööр.

Партийный комитеттер, баштамы партийный организациялар, профорганизациялар бригадалардын, звенолордын, аш јуунадып турган агрегаттардын, колхозтордын ла совхозтордынг ортодо социалистический мöröйди элбеде тёзöйлö, күнүн сайын башкаар учурлу. Социалистический молјуларды ла мöröйдинг ээжилерин чокумдап тургузала, элбеде шүүжип јöптöгён кийнинде кажы ла ишчиге јетирип, жартап айдып берер керек. Совхозтын эмезе колхозтын тöс јуртында, кажы ла отделениеде эмезе фермада кöргүзүлердин доскозын кееркеде јазайла, ого иштинг итогторын мöröйлöжип тургандардын једимдерин улай ла бичип кöргүзип турар, јуучыллистоктор, стенгазеттер, «молниялар», бюллетеньдер чыгарылып турар учурлу.

Журттагы партийный организациялар албаты-калыкты турган задачаларды јенгülö бүдүрерине кöдүрерин, улустынг творческий баштанкайын ойгозоры јанынан кöп ченемел јууп алгандар. Ол ченемелди тузаланып, областтынг коммунисттери онынчы бешjылдыктын баштапкы јылынынг пландарын ла молјуларын ажыра бүдүрерине ишкүчиле жаткандарды кöдүреринде аланзу јок.

Ю. Сребрянский

АЛДЫСТА ІААН КАМПАНИЯ

Общественный малга ток-тойу азырал белетеерининг бир јаан болүги — јаскы кыра ижи — аймакта јенгүлүүötти. Майма аймакта јурт хозяйствоның ишчилери эмди кыралаган культураларды ёлён-чöптöн арутап, кичееп турулар. Бийик түжүмдүү силосный ла ёлён эдер культуралар ёскүрип, јуунадары малга көп лө чынгыйы бийик азырал белетеп ала-рының јаан аргазы болуп јат.

Бу күндерде бистинг хозяйствор јаан каруулу кампанияны — ёлён ижин баштап ийдилер. Башталып јаткан öй — азырал белетеерининг кидим öйи. Јербайындагы партийный организациялар, хозяйствордын башкараачылары, специалисттер бу ишке ончо јанынаң тыңыда белетенип алгандар.

Бис эмди ёлён ижин кёндүктирип тура, КПСС-тин XXV съездинде нöк. Л. И. Брежневтинг: «Мал ижин öрө кёдүрерининг төзölгözинде азырал белетеери артып јатканын база катап аңылаپ темдектеерге турум» деп айтканjakылтазыла башкарынып јадыс.

Партийный, профсоюзный ла комсомольский организациилар азырал белетееринде иштеер техниканы ажындыра јазап, ремонттот аларына, иштин чокум планын тургузарына јаан ајару эткен.

КПСС-тин райкомының бюрозы бу јуукта

азырал белетеер, общественный малды келер кыштанг јенгүлү чыгарар суректы шүүжип көргөн. Бюродо турушкандар аймактынг кезик хозяйствоворы бу јаан учурлу кампанияга уйан белетенген деп темдектедилер.

Је андый да болзо, аймактынг кезик хозяйствоворынынг, анчадала Чойдогы совхозтынг, Маймадагы аңылу хозяйствозынынг, јуртхозяйственный ченемел көргүзөр станциянын ишчилери, механизаторлоры бар техниканы, машиналарды чынгый белетеп алала, бу исти төзөмөлдү баштадылар.

Совхозтордын ишмекчилери, специалисттери ёлёнг, силос белетеер иштердин алдында текши јуун јуугылап, бойлорына чокум, јаан молјулар алдылар. Ыныргыдагы совхозтынг колективининг алдына онын директоры Вячеслав Николаевич Чеканцев куучын айдып, бүдүретен иштерди чокумдады.

Партиянын райкомынын бюрозынын јёби аайынча Чойдогы совхозто механизированный ўч отряд, ўч звено, сенаж ла моноазырал белетееринде төрт звено иштеери темдектелген. Ыныргыдагы ишмекчи коллективте машиналарды, техниканы јаантайын кичееп, ремонттот турар звено төзөлгөн. Андый звеного ченемелдү механизаторлор, специалисттер кирип јат.

Ыныргыдагы совхозко тынг болушты аймактынг ла городтынг ишкүчиле јаткандары јетиргилейт. Хозяйствонын башкараачылары келген улусты ишле, тудунар-кабынар немелерле јеткилдеерин јакшы төзөгөн деп темдектеер керек. Онын да учун олор јилбиркеп иштегилейт.

«Веселый» рудниктин коммунисттери пар-

тийный јуунда Үнүргыдагы совхозко быјыл кандай болуш јетирерин шүүжип көрөлө, чокум јёт јарадып алгандар.

Журтхозяйственный ченемел көргүзөр станцияда ёлёнгнөң витаминду кулур белетеери ўч сменала иштеер. Хозяйстводо бастыра иштер механизмдердинг, техниканың күчиле ёткүрилер. Белетелген азыралдың алатаң процентин кышкы турлуларга эрте күсте тартып салар деп пландалган.

Аймактың хозяйствоворы ёлёнгнөң витаминду кулур белетеери јанынан ас эмес ченемелдү. Бу азырал ток-тойузы аайынча тегин ёлёнгнөң чик јок артык болуп јат.

Партийный организациялардың, политинформаторлордың, агитаторлордың алдында турган јаан задача сенажты, ёлёнгнин кулурин, монозыралды, јут-јулакай күндерде ёлёнди кургадып јуур эп-аргаларла јурт ишчилерди таныштырып, јартаары болор учурлу.

Партийный организациялар политический иште КПСС-тин XXV съездининг материалдары ла анда јарадылган јөптөриле, КПСС-тин Төс Комитетининг Генеральный качызының нёкөр Л. И. Брежневтинг Москвада Лихачевтың адыла адалган автозаводтың ишмекчилирининг алдына айткан куучыныла, «1976 јылда ашты јуунадарын, журтхозяйственный продукталардың заготовкаларын ла азырал белетеери јанынан иштерди јенгүлү ёткүрери керегинде» КПСС-тин Төс Комитетининг ле СССР-динг Министрлерининг Соведининг јобилем башкарынар учурлу. Ол јөптө кату ла јулукту азыралды белетеери аайынча чокум иштер темдектелген.

Азырал белетеер улусты культурный јаны-

нан жеткилдеерине агитбригадалар атанарап. Олордың бүдүретен ижининг пландарын партияның райкомы ла аймакисполкомның культура бөлүги јөптөп койгон. Культураның Би-лүлүдеги јурт туразының, Каракокшодогы агитбригадалары кажы ла звеного јүрүп, концерт-оыйндар көргүзер.

Аймактың ишкүчиле жаткандары онынчы бешілдіктың баштапкы јылында ла келер јылдарда общественный малга ток-тойу азырал белетеп алар jaан амадулу. Партийный, советский организациялар, совхозтордың башкараачылары ла специалисттери, бастыра ишкүчиле жаткандары бу jaан задачаны жарт билип, ого ууландыра бар аргаларды ууландыргылайт.

Малга азырал белетеер иш кидим көндүге берди. Оны ёйлү-ёйинде, чынгый ёткүрери jaан учурлу керек болуп жат. Мында анчадала техниканы, механизмдерди толо тузаланарын ајарудаң чыгарбас керек. Откён јылдарда азырал белетеер иштерде јакшынак ченемелди Паспаулдагы ферманың механизированный звенозы (звеньеводы нöкёр Долгов П. С.), Карымдагы совхозтон Н. Н. Печериннин, ОПХ-дан И. П. Якушевтин, Подгорновский совхозтон Г. А. Копытиннин башкаралып турған звенолоры јууп алғандар. Бу коллективтер откён јылда план-јакылталарды 120 проценттен ажыра бүдүргендер.

Л. Сафонова

БИРЛИК ПОЛИТКҮН

«Государствоның ийдези албаты-јонның ак-чек көрүм-шүүлтезинде. Ол качан албаты-јон ончозын билер, ончозын шүүп көрөр аргалу, жандай ла керекти ак-чек санаалу бүдүрип турган тушта ийделү болор».

(В. И. Ленин).

Ич ле тыш јанындағы политикадагы сурақтарды, төс лө јербойындағы партийный ла государственный органдардың јөптөрин күнүн сайын жартаарына, ороонның алдына тургузылған задачаларды ла ол задачалар канайда бүдүп турганы керегинде албаты-калыкка жетирип турарына Советский государство төзөлгөнинен ле ала партия ајару эдип жат. Ончо керектерди билип турары (информированность) советский улус партияны күреелей бек турарын там ла тыңыдып жат.

«Бистинг кыйалта јоктон бүдүретен керегис Лениннин керес жакылталарын јүрүмде там ла толо бүдүрери болуп жат, ончо ишмекчилер, колхозчылар, интеллигенция партияның экономический политиказын бүдүрери учун акчек санаалу тартыжаачылар болорына једип алары, олор государственный улус болуп јүрерин ле иштеерин жеткилдеп, бойлорының эп-аргаларын, баштангкайын, хозяйственным эпсүмезин толо ачып тузаланарын жеткилдеери болуп жат» — деп, нёкөр Л. И. Брежнев айткан. (Ленинским курсом. З т., 273—274 стр.).

Эмдиги ёйдө партийный организациялардың бастыра идеино-таскадулу иштери пар-

тияның XXV съездининг материалдарын жартаарына ууландырылып жат. Съездтин идеяларын кажы ла советский кижиғе жетирери — партийный активисттердин кыйалта јоктон бүдүретен күндүлү кереги.

Партияның идеологический ижинде тың ийделү эп-арга — элбек јонго жетиретен массовый информированенинг ле пропаганданың средстворы: газеттер, журналдар, радио ло телевидение. Олорло коштой партийный организациялар сөслө айдар информированени тыңыдарына, ишкүчиле жаткандардын алдына партийный, советский ле хозяйственный ишчилер, партийный комитеттердин докладчиктери, политинформаторлор, агитаторлор, лекторлор куучын айдарына jaan ајару жетирет. Идеологический салтар жетирер кажы ла эп-аргада бойының аңылу башказы, сүмези, бүдүм-кебери бар. Же ол бастыра эп-аргалар биректире откүрилер, бирлик политический жетирүде бой-бойын јомёп турар учурлу. Бу иштерди анайда откүргени элбек калык-јонго күнүң ле салтарын жетирип турар, олорды коммунистический күүн-тапту эдип тазыктыrar, партияның тургускан задачаларын бүдүренине көдүрер арга берер.

Бу jaan учурлу задачаларды бүдүреринде областной партийный организация бир канча ченемел јууп алган. Темдектеп айтса, ишкүчиле жаткандарга иштеп турган коллективтерде ле жаткан жеринде сөслө айдар политический информирование эдер эп-аргалардын бирүзи бирлик политкүндер боло берди. Андый күндер партияның крайкомының јоби аайынча кажы ла айдын ўчинчи четвергинде откүрилет.

Областьның ишкүчиле јаткандарын информировать эдер ишти партияның областной, районный комитеттерининг, парткомдордың ла баштамы партийный организациялардың агитмассовый иш аайынча активисттери откүргилейт.

Бүгүнги күнге жетире областыта алты политкүн откүрилген, эмди бүдүрген иштердин бир кезек итогторын көргөдий арга бар. Бирлик политкүндөр мындый темаларла откүрилген: 1975 жылда 20 ноябрьда откөн политкүн «СССР-дин албаты-хозяйствозын 1976—1980 жылдарда ёскүрерининг төс ууламжылары керегинде» КПСС-тин XXV съездине КПСС-тин Төс Комитетинин Проегин шүүжип көрөрине учурлалган. Экинчизинде — 1975 ж., декабрь — КПСС-тин Төс Комитетинин декабрьский Пленумының, СССР-дин Верховный Советдин IV сессиязының, областной отчетно-выборный партийный конференцияның итогторы көрүлген. Учинчизи — 1976 ж., январь — «Общественный мал ижине — күнүн сайын килемжи» деп темага учурлалган. «Жер ижинин культуразы — азыралдың бек базазының төзөлгөзи» деп сурак 1976 жылда 19 февральда откөн политкүнде көрүлген.

Бистинг ороонның ла телекейдинг бастыра прогрессивный албаты-калыгының жадын-жүрүминде жаан учурлу керек Советский Союзтың Коммунистический партиязының XXV съезди болды. Советский коммунисттердин бу форумының итогторы 1976 жылда 18 марта откөн бирлик политкүнде тургузылып, шүүжилген.

Оның кийиндеги политкүндөр (15 апрельде — «Строительствоны чындый, түрген, кы-

макай, эмдиги ёйдин технический кеминде откүрер» деп темала, 20 майда — «Коммунизмнинг строительствозынынг ёйинде КПСС-тин башкараачы учуры бийиктеп турганы» деп темала) КПСС-тин XXV съездининг материалдарын ла документтерин оноң ары теренжиде ўренерин ле жартаарын көндүктөргени болды. Партиянын пландары ол бистин орооннын бастыра ишкүчиле жаткандарынын задачаларын чокумдаган план болуп жат.

Областной партийный организация мыны жарт билип тура, ишкүчиле жаткандардын элбек калык-жоны съездтин јоптöриле, материалдарыла лаптап таныжып алзын деп, бастыра эп-аргаларды тузаланып, ол материалдарды жартаарын ла ўренерин төзöп, откүрип туру.

Бу задачаларды бүдүреринде жаан учур бирлик политкүндерге келишкен де, келижип те жат.

Откүрилген политкүндердин итогторы ишкүчиле жаткандарды коммунистический күүнтапту эдип тазыктырарында бу эп-арга жаан тузалузын бир де аланзыш јогынаң көргүсти.

Бирлик политкүндерде ишмекчилердин, колхозчылардын, интеллигенциянын жуундарында съездтин делегаттары, башкараачы партийный ла советский ишчилер, вузтардын ла техникумдардын преподавательдери, специалисттер, научный ла творческий интеллигенциянын чыгартылу улузы куучын айдып турулар.

Сёслө айдар информациянын бүдүм-кебери предприятиелердин, колхозтордын, совхозтордын, фермалардын, цехтердин, бригадалардын ижин ончо жанаң элбеде көргүзөр арга

берет. Агитацияның активисти ончо учуралдарда ачык-јарык ла јуук најы, јакшы эп-сүме айдаачы болуп жат. Оныла улус санаа-шүүлтезин угужар, јилбиркедип турган сурактын аайына чыгар аргалу, активист анайда ок жадын-јүрүмде болуп турган јүзүн-башка керектер аайынча чын түп-шүүлте эдериине болжын јетирет. Андый јилбиркедүлү активисттердин, КПСС-тин XXV съездинин документтерин ле материалдарын билгир жартаачылар деп, бойлорын М. К. Зиятдинов, Д. И. Табаев, В. А. Карманов, И. Е. Муканов, С. С. Тюхтенев, П. Е. Тадыев ле ёскö дö нöкөрлөр көргүстителер. Олор куучын-беседаларында КПСС-тин XXV съезди жараткан СССР-дин албаты-хозяйствозын 1976—1980 ўылдарда ёскүренин тöс ууламжыларының амадуларын ла учурын билгир ле чокум жартап, тургузылган задачаларды бүдүренинде угаачыларды акту бойының јомтолтöзин кöптöдöрине ууландырып, улусты јакшы ла арбынду иш бүдүрер күүндү эдип ўредип, таскадып турулар.

Мында анчадала жаан салтарды тöс жерден келген ле жербойынdagы материалдарды колбоп ёткүрген беседалар, куучындар јетирип жат деп, практика көргүсти. Текшироузный информацияны ишмекчи коллективтин жадын-јүрүмиле, онын задачаларыла колбоштыра ёткүрген тушта ол јилбүлү ле албатыга јуук болоры жарт. Шак анайда ёткүрген иш В. И. Лениннин «жербойынdagы ла кандый да жаан эмес суракты социализмле, политический тартыжула колбоштырар» деген некелтезине келижер аргалу.

Партияның обкомы бу задачаларла башка-

рынып, бойының бөлүктери (отделдери) ле лекторский группа ажыра кажыла политкүнгө лекторлорго ло докладчиктерге керектү материалдар белетеп, оныла бирлик политкүннен эки-үч күн озо олорды инструктивный совещаниеде (јуундарда) таныштырып жат.

Же политкүндерди ёткүреринде јакшы керектерле коштой бир кезек једикпес-тутактар бары, олор сёслө айдар информированиенин бу бүдүм-кеберининг ёдүнгизин јабызадып турганы жарталды. Бирлик политкүнде јурттарда јаңыс ла аймактардын ла областтын активининг чыгартылу улузы куучын айдып турган учуралдар бар, јербайындагы идеологический ишчилер: агитаторлор, политинформаторлор, пропагандисттер дезе бу иштен туура артып калат.

Сёслө айдар политический информированниеде аудиторияның јилбүзин, профессиональный ла жакы аайынча аңылу башказын ылgap, келиштире бириктирип (дифференцировать эдип), андый аргаларды толо тузаланганы анчадала жаан учурлу болгоны текши жарт. Же андый дифференциация жаантайын ёткүрилип туру деп айдарга болбос.

Агитация салтарлу болорына эткен килемжи анайда ок андый ишти ёйлү-ёйинен кыйышпай ёткүрерине ајару эдерин некеп жат. Же кезик јерлерде бу ээжи бузулып турат. Бирлик политкүн ёткүрер күнде хозяйствовордын башкараачылары парткомның заседаниеин, активтин жуунын эмезе база кандай бир иш ёткүрерин темдектеп, ас эмес учуралдарда политкүнди ўзўп јадылар. Мынайда эдерге жарбазы жарт, ненин учун дезе, ол ёткүрип турган иштин тузазын јабызадып жат.

Оның учун КПСС-тинг райкомдоры, парткомдор, баштамы партийный организациялар политический информированиени кыйалта јоктон јарандырар, бирлик политкүнди темдектелген ёйинде ле кыйа баспай откүрерин төзбөр учурлу. Бу ончозы ишкүчиле јаткандардың политический ле иштеги эрчимин тыңыдарына ууландырылган бастыра агитационно-массовый ишкеjakшынак салтарын јетирип, албаты-јонды КПСС-тинг XXV съездinin тургускан задачаларын јенгүлү бүдүре-рине көдүрип јат.

Н. Модоров

АГИТАТОРГО ЛО
ПОЛИТИНФОРМАТОРГО БОЛУШТУ

ОРООНДОР ОРТОДОГЫ ПОЛИТИКАДА
ЖУУ-ЈЕПСЕЛДИ АСТАДАРЫНЫҢ
СУРАКТАРЫ

Ученыйлардың бүдүмчилегениле болзо, кижиликтин 3640 жыл бичиген историязынан бу ойгө жетире жүк ле 292 жыл жуу јогынан откён. Аныйып, темдектезе, кижиликтин историязында канду исти анчадала империализмнин жер-телекейди жаңыдан ўлежерге амадап, кижиши тоноорго ло кулданарага ўстүгип откүрген телекейлик эки жуузы аңыланып жат. Же бу эки катап откён жуулар ондор тоолу миллион улустың жүрүмин жудуп, телекейдин көп жерлеринде сүрекей жаан чыгымдар эткен. Ол откён жууларды керде-марда бистинг ёйдө откөдий албатыга каршулу жаңы жуула түндештиригерге жарабас, не дезе, бистинг ёйдө көп ороондордо ядерный жуу-јепсelder бар болгонының ўстине олор там ла артыкташтыра белетелип жат. Айдарда жуу ачылза, телекейде кажы ла албаты килемжизи жок ол кантёгүштен ле жаан чыгымдардан качан да туура калбас.

Же телекейлик жаңы жуу эмди болбос аргазы бар, не дезе, жер ўстинде жууны токтодор ийдекүчтер кубулып, социализмнин тузазына жайлып калган. Телекейлик жаңы жууны ачтырбаска болуп откүрген тартыжуда жаңыс ла жаан ийде-күчтер учурлу эмес, же откүрген тыш жаңындагы најылык политика база сүрекей учурлу сурак болуп жат.

Андый да болзо телекейде военный јуу-јепсеге чыгым јылдан јылга ѿзўп жат. Анып, темдектезе, ФРГ-де 1976 јылда јуу-јепсеге чыгым 33 млрд. марка акчага көптöör; США-да (бу ороонның бастыра историязында бир де катап болбогон) эң жаан ѡп жарадылган: военный бюджетке 113 миллиардка јуук доллар кородор; Францияда бойының албатызына јылдың ла јуу-јепсеге канча кире чыгым чыгарарының военный программазын жартап берген: 1976 јылда — 50 млрд., 1977 јылда — 58, 1982 јылда — 144 млрд. франк (акча) чыгымдалар. Бүткүлинче телекейде јуу-јепсеге амадап, јылына 300 млрд. доллар акча чыгымдалар. Бу астрономический тоо болуп жат.

Жуу-јепсеге белетенерининг кемин токтодоры — кижиликтин жүрүминде эң учурлу сурек, не дезе, жуу-чак жер-телекейге жаңыс ла жаан чыгымдардан ла јылыйтулардан ѡскö нени де экелбей жат. Оның учун жаңыс ла жуу-јепседи ончо ороондордо текши ле учына жетире ѡжадип салары — амыр-энчүни корулап алары болот. Жууның ѡжак технический базазын астаткан болзо, телекейлик албаты ортодогы климатты женилтип, агрессорлордың табару эдер аргаларын чик ѡжак жабызадар эди.

Советский Союз амыр-энчүни сүүп, оның учун тарташып турганын жартаары артык сөс болгодай. Оны Советский государственного жарым чактан ажыра бойының ѿзўп, ичкери барып жаткан амыр-энчү жүрүмиле, ижиле көп катап керелеген. Оның амадузы, эдип жаткан кереги амыр-энчү учун тарташарының ла телекейлик албаты ортодо колбуларды тынгыдары, жайым учун ла албаты кемнен де камааны ѡж болтоны керегинде тарташузының програм-

мазында чокумдалганын партиянын XXV съезди жараткан.

Жуу-јепселди астадары жанаң сурак озоло баштап Нациялардын Лигиязында шүүжилген. Ол сурак аайынча көп жылдардын туркунына Бириккен Нациялардын Организациязы, онын жүзүн базын комитеттери ле комиссиялары иштейт. Жуу-јепселди астадары жанаң тартыжуны Советский Союз башкаралат.

1955 жылда СССР-дин Верховный Соведи НАТО-нын армиязы ла Күнбадыш Германия жуу-јепселин тыңытканы керегинде күнбадыш башкарулардын албатыларына ла парламенттерине ажару эткен. Ол тужында Советский башкару атомный ла водородный мылтык-јепседин артыгын (запасын) јоголтсын, анайда оқ жуунын ийде-күчтерин тыңытпас ла олорго акча чыгымдаарын көптötпöс деп некеген.

Советский Союз 1955 жылдын 10 майында бар жуу-јепседин ўчинчи ўлүзин астадып ядерный жуу-јепселди токтотсын деп элбек программа тургускан. Анайып Күнбадыш ороондорло јөптöжүлер башталарда, ол јөптöжүлер бу оқ ороондордын бойлорынын јөпсингеген бурузыла токтоп калган.

Анайда оқ Күнбадыштагы ороондор жуу-јеткер жок жадары керегинде текшиевропейский договор тургузарынаң мойноп, НАТО-го Күнбадыш Германияны тартып алдылар. Ол ёйдо Амыр-Энчүнин Бастирателекейлик Соведи атомный жууга белетенип тургандарга удура 660 млн. кижиге кол салдырган.

1956 жылдын ноябрь айында Нациялардын Бириккен Организациязынын (ООН-нын) XI-чи сессиязында СССР жуу-јепсelderdi ас-

тадары керегинде катап ла бойынын планын тургусты. Же США ойто ло планды јөптöөринде буудак этти.

Мынынг кийинде Советский Союз бойынын черүзин төрт катап астаткан. Онын учун бистинг черүнинг тоозы 1960 жылда 2400 мунга астаган. СССР анайда ок Финляндияда ла Порт-Артурдагы жуучыл турлуларын база јоголткон. Румыниядагы турган черүни чек чыгарала, ГДР ла Венгриядагы черүнинг тоозын база астаткан.

Советский жерде атомный ла водородный жуу-јепселдердин кандыйын да ченеерин токтодор деп СССР-дин Верховный Соведи 31 марта 1958 жылда јөп чыгарган. Айдарда, СССР ядерный мылтык-јепселди эдип баштарын токтодорго санаган. Же США оны ченеерин токтотпогон. Андый айалга болордо, СССР ядерный жуу-јепселди ойто катап ченеп баштаган.

Ого коштой социалистический ороондордон Польша ла ЧССР атомный жуу-јепсел јок болор жерлерди (безатомный зоналарды) аңылаары керегинде база эрмек эткендер.

1959 жылда Советский башкару катап ла жуу-јепселди токтодоры келтейинен бойынын программазын чыгарган. Онын баштапкы бөлүгинде военный ийде-күчтерди астадары болгон; экинчиzinde дезе ядерный мылтык-јепселди јоголторы болгон. Военный керектерге средстволор чыгымдаарын токтодор, онын ордына албатыдан налог аларын јабызадар, оны экономиканы ёскүрериине тузаланаар. Жуу-јепселдерди јоголторы жанаң јөптöп алган мероприятиялерди жүрümде бүдүрериине болуп,

телеқейлил албатылар ортодо шингжү өткүрер орган төзөп алар.

Айдарда, СССР бастыра ороондорды тенг праволу эдип тургузарга амадайт. Амыр-энчүнінг советский программазын социалистический ороондор, база Афганистан, Индия, Индонезия, ОАР, Гана ла Гвинея жараттылар. ООН-ның Генеральный Ассамблеязы текши ле учына жетире жуу-јепселди јоголтор деген шүүлтени база жараткан. Же андый да болзо, жуу-јепселди текши ле учына жетире јоголторы жынан тургускан договордың бир кезек төс сурактарыла США јөпсинбей турган.

Же текши ле учына жетире жуу-јепселди јоголторы жынан суракты СССР жайымда артырабай жат. 1963 жылда СССР-дин баштанкайыла ойто ло катап ядерный мылтык-јепселди ченеерин токтодор деген шүүлтези көп ороондорго жарай берген. Аныйып 10 октябрьда 1963 жылда ядерный мылтык-јепселди космосто, атмосферада ла сууның алдында ченеерим токтодотон договор чыгарылган.

Июнь айда 1969 жылда ООН-до СССР-дин баштанкайы аайынча ядерный жуу-јепселди таркатпазы керегинде договор шүүжилген. Ол договор бойының ийде-күчин алынарга жетире көп ёй өтти. Же ол бойының законный ийде-күчине жүк ле 1970 жылдың март айында кирген.

Мының кийинде јөптөжүлер аайынча ядерный жуу-јепселди космосто, талайлардың ла тенгистердин түбинде ченейтен јолы јабылган. Бактериологический (биологический) жуу-јепселди токтодоры ла оның артыктарын јоголторы керегинде јөптөжү тургузылган.

1972 жылдың май айында Москвада болгон

советско-американский куучын ла ого кол салынган јöптöжү стратегический јуу-јепселди токтодоры жанаң ичкери эдилген база бир жаан алтам болуп жат. Ракеталарга ракеталар удура (противоракетный) адыхатан јуу-јепселдерди Советский Союз та, Американың Биркитирген Штаттары да бойлорының жер-талаларында тыңыда этпес, сүрекей ас кеминде тудар деп јöптöжип алгандар. Јöптöжү узак жылдардың туркунына болзын деп жаралылган.

Советский Союздың ла ёскö дö социалистический ороондордың баштанкайыла 1973 жылда Тöс Европада јуу-јепселдү ийде-күчтерди ле јуу-јепселди астадары жанаң 17 орооның, анайда ок США ла Канаданың ортозында башталган эрмек-куучын болуп жат. Андый да болзо, бу керекте билдиrlў жедим јок. Күнбадыштагы ороондор СССР ла США-ның жерле јўрер черўзин астадар деген суракты шўйжерге кичеенгилейт, а арткан ороондор керегинде куучын оның кийнинде болор дежет. США-га кёрё, ол ороондор СССР кöп черў астасын деген шўйлтеге токтогылап турғандар.

1975 жылда ёдётён ООН-ның XXX сессиязына Советский Союз эки сурак тургусканы Хельсинкидеги алынган јуунның Учындағы актының јўрўмдик болгонын керелейт. Ол мындай сурактар: «Ядерный јуу-јепселди ченеп кёрорин текшилей ле учына жетире телекейде токтодоры жанаң Договор тургузары керегинде» ле «Калык-јонды ума јок кыратан жаны бўдўмдү јуу-јепселди ле оның системасын эдерин токтодоры керегинде». ООН-ның 144 членинең 112-зи бу шўйлте учун болды.

США, КНР, Израиль ле НАТО-ның бир кезек ороондоры ол документтерди јаратпагандар. Је андый да болзо, кöп ороондор Советский Союзтың андый политиказын јарамыкту деп шүүп тургандар.

Амыр-энчүгे учурлалган амадулу јердиндегинде 28 майда 1976 ўздигында Советский Союз ла США кол салдылар. СССР ла США-ның ортозындагы јуу-јепселди токтодо тудары керегинде колбулардың чын болгонын ол Договор керелейт.

Бастыра ороондор, је элден ле озо ядерный державалар, ядерный јуу-јепселди кöптöдöрин токтодоры эмди јаан учурлу. Ол јанынан 1969 ўздигында ноябрь айда Хельсинкиде, анаң ары Венада ёдöп турган советско-американский куучын-эрмектер јаан салтарын јетирер. США-ның башкартузы бу эрмек-куучындарда кандый позицияда тура берери эмди тургуза јарт эмес. Калганчы ёйлёрдö СССР-да стратегический јуу-јепсединг јүзүн-јүүр системаларын кöптöдöрине канча-канча кычырулар эдилди. Венадагы ёдöп турган эрмек-куучындарды уурладып турган ёскö дö шылтактар бар. Андый шылтактардың бирöзи Китайдың башкартузының турган јолы болуп јат. Китай ядерный ченежүлерди ўч сферада токтодоры керегинде Договорго до, ядерный јуу-јепселди таркатпазы да керегинде Договорго бирикпейт. КНР 1964 ўздигынан бери ядерный держава болуп барган.

Анаиди оң Венадагы ёдöп турган эрмек-куучындарга США-ның агрессивный политиказы ла олордың Анголада ла Јуук Күнчы-

гышта ёткүрип турган кылыхтары коомой салтарын јетирерден маат јок.

Бастыра ороондордың төс ајарузында јуу-јепселдерди текши ле учына јетире токтодоры болуп жат. Амыр-энчүни корыры келтейинен Советский Комитеттин кычырузы аайынча Стокгольмдо кол саларының кампаниязы эрчимдү иштеген. Городтың ла јурттың ишмекчилери, эр ле ўй улустар, јашоскүрим, кажыла кижи јуу ачыларына удура бойының ийде-күчин берип, аңылу иштер ёткүрип жат. Амыр-энчү учун тартыжаачылардың тозозына элбек албаты-калыкты тартып алатаны телекейлик албатының тургуза јўрўминде сўрекей јаанла милитаризмнинг ле империализмнинг каршулу ийде-күчине ѡол бербайтен бек куйак болуп жат.

Телекейлик уур-кўч айалганы јымжадарга болуп, эмди де кёп керектер бўдўрер керек. КПСС-тин Төс Комитетининг ле Советский башкаруның бастыра бар-жок кўчи андый амадуга салынат. Андый амадуларды бистин Тўрёлистиң кажыла ишчизи, ак-чек санаалу бастыра албаты кўёнзейт. Јер-телекейдин ўстинде тенгери качан да амыр ла ару турзын!

С. Николаев

ХХV СЪЕЗД ТЫШ ЖАНЫНДАГЫ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КОЛБУЛАРДЫ ОСКҮРЕРИ ҚЕРЕГИНДЕ

Төс хозяйственның сурактардың ортозында тыш жаңындагы колбуларды ѡскүрер сурактың учуры там ла жаанап туро. Олорды элбедери ле теренжидери жаңынаң партияның ёткүрип турган жолы жаан политический ле экономический шылтактарга төзөлгөлөнип жат. Экономиканы бириктире ѡскүреринин (интеграцияның) жолында социализмниң ороондорының најылыгының ийде-күчи ле бирлиги тыңыйт. Өзүп турган ороондорло ѡмөлөжип иштегени олордың экономиказын ла общественный жүрүмин озочыл төзөлгөлөр аайынча ѡскортө төзөөрин женилтип жат. Калганчызында, капиталистический государствоворло экономический ле научно-технический колбулар ёткүргени амыр-энчү коштой турар политиканың материальный төзөлгөзин тыңыдып ла элбедип турат.

Бистин орооның тыш жаңындагы экономический колбулар берип турган жедимдерди хозяйственний задачаларды женгүлү бүдүрерине ле ўйди кыскартып аларына, производствының арбынду болорын бийиктедерине, науканың ла техниканың ичкери Ѽзүмин түргендедерине эрчимдү тузаланат.

1975 жылда Советский Союздың тыш жаңындагы садузының обороды 50,7 миллиард сал-

ковой болгон. Онынчы бешілдикта ол ўзере-
ри 30—35 процентке өзүп калар.

Тыш жаңындагы ~~сауда~~ социалистический ороондор төс жерде тургулап жат. Олорло то-
варооборот Советский Союзтың бастыра това-
рообородының 50 проценти болуп жат. СССР социализмниң ороондорында предприятиелер тударына жаан технико-экономический болуш жетирет. Бастыразы 2018 объект тудулып ла жаңырта тудулып жат, ол тоодо 239 электростанция, кара ла ёндү metallurgияның 183 предприятиези, таш көмүр казар промышлен-
ностының — 56, химический ле нефть иштеп кубултар промышленностының — 172, машина-
лар эдерининг — 213, транспорттың ла связь-
тың — 206, жарты хозяйствовының 201 объектти.
1975 жыл башталар алдында 1416 объект ишке табыштырылган.

Советский Союз анында оқ карындаштык ороондорды одырула, сырьело жеткилдеп, олорго технический документациязын берип жат. Экинчи жаңынан, биске социалистический ороондордон товарлардың келижи тынғылан. Ол ороондор кредиттер аайынча төлүзин биске төлөп береле, бисти жилбиркедип турган объекттер тударына эмди биске кредиттер бергилеп жат. Бүткүлинче алгажын, эквива-
лентный (тенг праволу) öмөлик откүрилет.

«СССР-дин албаты хозяйствовын 1976—1980 жылдарда ёскүренин Төс ууламжыла-
рында» бой-бойлорына астамду болорының ла нöкөрлик болуштың тозёлгёзи аайынча со-
циалистический ороондорло экономический ле научно-технический öмөлик ишти ончо арга-
ларла элбедери ле теренжидери, социалисти-
ческий экономический интеграцияның Комп-

лексный программазыла темдектелген иштерди ле 1976—1980 жылдарга СЭВ-тинг члендери болуп турган ороондордың көп жанду интеграционный иштерининг јөптөлгөн планын бүдүрерин жеткилдеери көрүлген.

СССР-дин албаты хозяйствозын 1976 жылга ёскүрер государственный планга анылу бөлүк кожулган, ол аайынча Советский Союзтың СЭВ-теги ёскö ороондорло социалистический экономический интеграциязын ёскүрер комплексный иштер ёткүрери темдектелет. Онызы жаан практический, политический ле теоретический учурлу. Калганчы ёйдö бир канча телекейли克 хозяйственный биригүлер төзөлгөн: «Интератоминструмент», «Интератомэнерго», «Интерхим», «Интертекстильмаш». Бу организациилардың ижи чике производственный колбуларды оног ары ёскүрип, СЭВ-теги ороондордың экономиказына, ол тоодо Советский Союзтың экономиказына сүреен жаан салтар жетирер.

Телекейли克 бааларда сыралай жаан кубулталар болгонынан улам онынчы бешжылдыкка пландарды онызына келишире тургузары жаан учурлу болуп жат. 1953—1972 жылдарда телекейли克 баалар бир канча турумкай болгон ло экспортный баалардың текши кеми жылына орто тооло 2—3 процентке бийиктеген болзо, бу ёйдö баалардың жаны масштабы ла телекейли克 рыноктың бааларының жаны пропорциялары (түнгейликтери) төзөлип жат. Сырьеынг, металлдардың, химический товарлардың, аш-курсактың, анчадала одырууның баалары көдүрилип калган. Керептердин, оборудованиенинг бир кезек бүдүмдерининг ле белен эдимдердин баалары бийиктеген. Мының

шылтүзында бистинг предприятиелеристин астам-кирелтелүү болоры кезем көдүрилген. Бастыра бу кубулталар бистинг бой-бойысла ёткүрип турган товарооборотдыстын бүдүмин лекемин жартаар тушта иштин телекейли克 социалистический бөлинижининг ээжилери аайынча шүүлтеге алынган. Бу жылдын башталгында буржуазный пропаганда СЭВ-те политический кызаландар (уур-күчтер) болор деп бичиген, же онын судурлап айтканы чындыкталбаган. СЭВ-теги ороондор бойлорынын бааларын телекейлик бааларга јүргери ле план аайынча келиштирир эп-арга тапкыланган. 1976 жылда Советский Союзтын тыш жындагы садузында социалистический государствовордын удельный бескези 57 процент кире болор.

Тыш жындагы садунын экинчи ууламжызы — ол ёзүп турган ороондор. Бүткүлинче алгажын, СЭВ-тинг члендери деген ороондордын ёзүп турган ороондорло садузы 1960 жылдагы 1,7 миллиард салковойдон 1974 жылдагы 10 миллиардтан ажыра салковойго јетире, ол тоодо СССР — 785 миллион салковойдон 5,8 миллиард салковойго јетире көптөгөн. Же ёзүп турган ороондорло саду — ол төс учурлузы эмес. Төс учурлузы — ол ороондорго экономикала техника жынан болуш јетирери. Советский Союз Африкада — 25, Латинский Америкада 40 јүзүн-базын объекттер (бастыразы 200 объект) тударына болужып жат. Олордон 462 объект ишке табыштырылган. Ёскө социалистический ороондордын кредит акчалары 11 миллиард салковойдон ашкан, ол акчага 2100 объект тудулып жат. Олордын кабортозынан көби бүдүре тудулып калган.

СССР-дин ле ёскö социалистический ороондордын болужыла Индияда кöп нефтьтö ле газту јерлер, Афганистанда ла Пакистанда газту, Египет Араб Республикада ла Сирияда нефтьтö јерлер табылган. Јылына 25 миллион тонна кире нефть иштеп кубулткадай, 40 миллиард киловатт-частан кöп электроэнергия иштегедий объекттер бöдöре тудулган эмезе тудулып жат. Журт хоziйствоны ёскүрери ле оны јүзүн-жүүр техникала жеткилдеери жынан болуштын ла ѡмёлик иштин учуры там ла жаанайт.

Бу ёйдö Советский Союзка ёзўп турган ороондордон сырьеын, журтхоziйственный продукциянын јүзүн-башка бöдöмдери кöп аткарылат. Темдектезе, сырец-кёбөн тартып экелери 1955 јылдагы 18,7 мун тоннадан 1975 јылдагы 128,4 мун тоннага жетире, түк 12,5 мун тоннадан 28,9 мун тоннага жетире кöптöгён. Ёзўп турган ороондордон бистин орооныска каучук тартып экелери калганчы 20 јылдын туркунына 34 мун тоннадан 314 мун тоннага жетире, натуральный кофе — 1,2 мун тоннадан 46,4 мун тоннага жетире, цитрусовый кофе дезе 28 мун тоннадан 314 мун тоннага жетире кöптöгён. Жаныс ла 1974 јылда СССР ёзўп турган ороондордон тыш кийимди ле тондорды 20 миллион салковойго, тере ёдükти 5,4 миллион эжер тартып экелген.

Онынчы бешжылдыкта ёзўп турган ороондорло экономический колбулар оноң ары тынысыр. Мынызы биске политический де, экономический де жынан сүрекей жаан учурлу. Чынын айткаждын, бистин экономический болужыс улам ла күүнзеген једимдер экелип турду деп айдарга болбос. Темдектезе, Египетке

кредит акчаларла јаан болуш жетиргенис, а эмди дезе Египеттинг башкартузы он јаны дöön баштанган. Је мынызы Египетке бек айалга тöзöör деп айдары аланзулу ла неме.

Тынг öзүмдү капиталистический ороондорло саду СССР-дин тыш јанындагы садузының ўчинчи ууламјызы болуп жат. 1970 јылда капиталистический ороондорло товарооборот 4 миллиард 600 миллион салковой болгон болзо, 1975 јылда 16 миллиард болгон. Анып, беш јылдын туркунына товарооборот 4 катапка кöптöгөн.

Эмди садуның јанжыккан кеберлеринен јаны, производственный, кооперативный кеберлерине, объекттерди öмölöжип тударына, ол тоодо компенсационный тöзöлгö аайынча тударына кöчкёни јаан учурлу. Бу öйдö бистинг орооныстын јеринде кöп предприятиелер компенсационный ээжилер аайынча тудулып жат. Бис капиталистический ороондордон кредитке садып алган заводтор ло фабрикалар тудулар ла ишке табыштырылар. Бис дезе кредиттер учун ол заводтор ло фабрикалар эдип чыгаратан продукцияла тöлöп турарыс. Албаты хоziйствоның объекттерин анып тудары КПСС-тин XXV съездинде нöкёр Брежневтинг докладындагы шүүлтеле јаркынду көргүзилген: иштин телекейлик бöлинижи биске кожулта аргаларды ишке ууландырар öйди кыскартар иштин бийик арбынына једер, научно-технический ичкери öзүмди түргендедер арга берет. Шак мынызы дезе биске онынчы бешjылдыкты бўдўрерге болужар.

Компенсационный jöptöжüлердин элбек öзюми ол jöptöжüлерди бўдўреринде туружып турган бастыра организациялар, јаныс ла

тыш жаңындағы садуның организациялары эмес, же промышленный министрствор ло предприятиелер, анчадала строительдер каруулу болорын бийиктесин деп некеп жат. Проектный ийде-күчтерди ёйлү-ёйинде тударыла тузаланары, чыңгыйы бийик продукция берери — мынызы јогынан производственный ёмёлик иштинг кандый да астамдары керегинде куучын-эрмек те болор арга јок.

КПСС-тинг XXV съездинде Төс Комитеттин Генеральный качызы нёк. Л. И. Брежнев мынайда айткан: «Тыш жаңындағы экономический колбуларда политика ла экономика, дипломатия ла коммерция (саду), промышленный производство ло саду ёрёлижип калат. А найтканда, олорды көрөри, олорды башка-рары комплексный, ончо ведомствордың күчин бистинг политический ле хозяйственный жилбүлеристи бир түүнтиге буулап турган немедий болор учурлу. Бу жаан учурлу суракты партияның Төс Комитетиди шак мынайып тургузып жат».

С. Николаев

СТРОИТЕЛЬНЫЙ ИШТЕРДИ ІАРАНДЫРАР

Тогузынчы бешілдікта бистинг областынг албаты хозяйствозын ёскүрерине 180 млн. салковойго шыдар капитальный вложениелер берилген. Областьнын строительдері 163,7 млн. салковойго, ол тоодо јурт хозяйстводо 66 млн. салковойго турар объекттер тудуп берген. Беш јылдын туркунына капитальный строительствонын кеми 1,4 катапка, јурт хозяйстводо 1,7 катапка элбеген. Строительно-монтажный иштердин кеми јылдын сайын 5 процентке көптөгөн.

Области аңчадала јаан иш улус јадар туралар тударында бүткен: беш јылдын туркунына облыстынг ишкүчиле жаткандары текши кеми 180 мун кв. метр туралар алган (ол кире улус јадар туралар јетинчи ле сегизинчи бешілдіктын туркунына тудулган эди). Горно-Алтайскта тудулган туралардын текши площади 53 мун кв. метрге јеткен, онызы сегизинчи бешілдікта тудулганынаң 2,5 катапка көп. Тураларда квартираларды пландаары, суула, канализацияла, газла, электричествою жеткилдеери чик јок јарангандар, яны тураларда кажы ла биле алдынаң квартира алып жат.

Улус јадар туралардан башка, беш јылдын туркунына 25 школ, 2 профтехучилище, балдардын 14 сады ла яслязы, 1750 кижи отургадый культуранынг туралары, 480 койка

тургузылгадый больнициалар тудулган. Ого ўзеери, жарт жерлерде 290 мун тын кой тургадый кошарлар, 14 мун уй мал тургадый жаандар ла ёскö дö объекттер тудулган.

Промышленный предприятиелерди элбедине ле жанырта јепсеерине 22 млн. салковойго шыдар акча чыгымдалган, оның шылтузында беш жылдын туркунына промышленно-производственный фондтордын 36 процентине шыдары жаныртылган.

Тогузынчы бешжылдыкта Горно-Алтайскта, Кош-Агаш ла Кёксуу-Оозында аэропорттор тудулып, ишке кийдирилген. Коммунальный хозяйствоның аргалары чик јок элбegen ле тынғыган. Горно-Алтайскта кирлү сууны агызар канализация иштеп баштаган. Областьта ичер суу агызатан трубалар 17 километрге узадылган.

Откён бешжылдыкта подряд ажыра бүдүрер строительно-монтажный иштердин кеми 70 процентке көптөгөн, строительный организациялардын иштеер аргазы тынғыган, жаны строительный организациялар төзөлгөн (6151-ПМК, 1071-СПМК, «Горноалтайсксуу-стройдын» ПМК-зы ла оноң до ёсколёри). Строительный иштерди сүрекей жакшы билер устардын тоозы көптөгөн. 190-ПМК-да каменщиктердин бригадазының бригадири Н. А. Зяблицкая — ады жарлу строительдердин бирюзи. Бу бригада КПСС-тин XXV съезди ачылар күнге онынчы бешжылдыктын 2,5 жылышын пландарын бүдүрип салган. Жакшы устардын тоозында 1127-СПМК-ның маляры Талирова Лидия Григорьевна, механизацияның управлениеизинин экскаваторщиги Чирков Александр Финочепович, 205-ПМК-ның

сантехниги Ленкин Владимир Николаевич ле ёскö дö кöп строительдер адалат.

Мындый женгүлерге областьныг строительдери научно-технический öзүмнин једимдерин ле озочыл ченемелди элбеде тузаланган шылтүзында једип алгандар. Темдектезе, 1971 јылда бастыра объекттердин јўк ле 19 проценттин белен конструкцияларын тузаланып туткан болзо, 1976 јылда анайда 32 процент объекттер тудулар. «Горноалтайсксельстройдын» алты бригадазы Социалистический Иштин Геройы нöкөр Злобиннин эп-сүмезин тузаланып, бригадный подрядла иштеп јат, 1127 номерлү мехколоннада Киев городтын строительдерининг ченемелине тайанып, штукатурный иштерди механизировать эдерин төзөп алгандар.

Беш јылдын туркунына строительствоныг материально-технический базазы чик јок элбеген: Бийск городто цемент уратан механизированный склад иштеп баштаган, строительный иштерди механизировать эдер управлениенин, Ондойдогы ла Кёксуу-Оозындагы ХСУ-ларга, «Алтайсельстройтранс» тресттин автотранспортный конторазына производственный базалар тудары башталган.

Бистинг областы строительный материалдарды эдер промышленности элбедип ёскүрерине беш јылдын туркунына 3 млн. салковойго шыдар акча чыгымдалган. Горно-Алтайскта темирбетон эдер заводто бетон, раствор то темирбетон эдер цех иштеп баштаган. Керамзит ле керамзитбетон эдер иш јакшы кёндүге берди. Школдор, кöп этажту туралар, кажаандар тударына керектү керамзитбетонный јазалдарды эмди бис областыта бойыс

Эдип жадыс, оның шылтузында стройкада иштинг арбынын улам ла бийиктедер ле строительствоның баазын жабызадар жаан арга алдыс.

Областьта автомобильдер жүрүжер јолдорды жарандырары жаңынаң бир кезек иштер өткүрүлген. Жол жазаар техниканы ла иштеер улусты билгир тузаланган шылтузында областной ло республиканский учурлу јолдорды ремонтоор пландар бүткен. Новосибирсктен Ташантыга жетире жол жазаары жаңынаң план база бүткен.

Калганчы жылдарда электричество жетиретен высоковольтный линиялар эдери тынған. Бу иштерге 1974 жылда 1,8 млн. салковой капитальный вложение берилген болзо, 1975 жылда — 4 млн. салковойдон ажыра.

Суула жеткилдеери жаңынаң иштерди башкаарын жарандырарга 1976 жылда бистин областта «Горноалтайсксуустрой» деп трест төзөлгөн, ол «Водстрой» управлениениң ончо механизированный колонналарының ижин биритирип ле көндүктирип жат. Одүп жаткан бешілдікта мелиорацияга ла суула жеткилдеер хозяйствного алдындағызынан эки катапка көп капитальный вложениелер берилер. Онынчы бешілдікта тузаланарына 2600 гектар жаңы жерлер кожулар, 10 мун гектар жерде оросительный системалар эдилер, 115 мун гектар одорлорды суула жеткилдеер, 4 мун гектар саастарды кургадар.

Онынчы бешілдікта областтың строительдеринин алдында сүрекей жаан задачалар туруп жат. Бистин областтың албаты хозяйствозын ёскүрерине 210 млн. салковой капитальный вложениелер берилер, ол тоодо јурт

хозяйствого 100 млн. салковойдон ас эмес, онызы откён бешылдыктагызынаң 40 процентке көп.

КПСС-тинг XXV съездинин темдектегениле капитальный вложениелер элден ле озо научно-технический ۆзүмди түргедедерин јеткилдегедий объекттерди тударына, иштеп турган предприятиелерди јанырта јепсеериине ле элбедин јаныртарына берилер учурлу. Бистин областта элден озо бүдүретен јаан учурлу объекттер мындый: городто сүтзавод, «Подгорный» совхозтың теплицалары, уй мал ла кой турар кажаандар, кормоцехтер ле јурт хозяйствного керектү ۆскө дө объекттер, Ондойдо ло Горно-Алтайскта сыра эдер заводтор, кийим көктöör ло гардинный тюль эдер фабрикалар, Горно-Алтайскта кирпич эдер завод.

Бастыра ишти түргедедер, оның једимиң бийиктедер аргалардың бирүзи қапитальный вложениелерди кымакай, билгир, јаан туза бергедий эдип чыгымдаары болуп јат. Бу амадуга једерге строительствоның ёдёр ۆйин кыскартар, капитальный вложениелерди, материальный ла иштеер ресурстарды јаан учурлу иштерде чуктай тузалана, строительный иштерде индустриализацияны тыңыдар, ишти төзöөрин јарандырар, јетире тудулбаган объекттерди астадып, нормага јетирер керек.

Бу иштерди бүдүргениле коштой, строительный ла архитектурный иштердин чынгыйын бийиктедер, проекттерди тургузарын јарандырар керек. Заказчиктер проектно-сметный документацияның чынгыйына јаан некелте эдип, јаныс ла технический ле экономический кеми бийик проекттерди — тураларды ла ۆскө

дө объекттерди јаан тузалу, баазы јенгил материалдардан эдерин, белен конструкциялар тузаланарын жеткилдеп турган проекттерди алар учурлу.

Строительство и научно-технический ёзүмнинг једимдерин элбеде тузаланарын, строительный организацияларды тыңғыдып, технический жынынан жынырта јепсеерин мынан да ары откүрер керек. КПСС-тинг XXV съездиде бу задачаларды бүдүрерге стройкаларды тың ийде-күчтү, ижи арбын строительный машиналарла, автотранспортло жеткилдеер, ишмекчилерди механизированный инструменттерле јепсеер, оок-тобыр иштерди нургулай механизировать эдер, отделочный иштерди механизировать эдерин тыңғыдар, строительный машиналарды ла жазалдарды ремонтоорын жакшы төзөөр керек деп жартаган.

Строительствоның кемин жылдын сайын элбедерге строительный материалдарды эдерин көптөдөр керек. Онынчы бешжылдыкта жылдын сайын 50 мунг кубометр керамзит эдери темдектелип жат (1975 жылда 30 мунг кубометр керамзит эдилген), темирбетонды ла керамзитбетонды эдери эки катапка, кирпич эдери ўч катапка көптөөр, 250 мунг кубометр сайлаш белетеер дробильно-сортировочный фабрика иштеп баштаар.

Областьты электричестволо жеткилдеерин тыңғыдары ла высоковольтный электролиниялар тудары жынынан жаан иштер ёдөр. Элденле озо Чаргы — Шабалин, Шабалин — Ондой — Акташ, Шабалин — Кан-Оозы андый линияларла бириктирилдер.

М. Гнездилов

МАЛГА АЗЫРАЛ БЕЛЕТЕЕР ӨЙДӨ ОТ- КҮРЕТЕН БЕСЕДАЛАРДЫҢ ЛА ПОЛИТ- ИНФОРМАЦИЯЛАРДЫҢ ПРИМЕРНЫЙ ТЕМАТИКАЗЫ

КПСС-тинг XXV съездининг исторический јөптөрүн јүрүмде бүдүрери — коммунизмниң строительствозының јолында ичкери јаан алтам.

Советский улустың јадын-јүрүмин јаандырары — партияның экономический политиказының эн бийик амадузы.

Социалистический мөрөй — экономический строительствоның јаан камаанду эп-сүмези, эл-жонның эрчимин ёскүрер ийде-арга.

Бистинг политика — амыр-энчүнинг ле ичке-ри ѡзүмниң политиказы.

Албаты хozyайствоның бастыра бөлүктөринде иштинг чындыйын көдүрери — экономический ѡзүмниң төс сурагы.

Бийик арбынду иш, дисциплинаны ла төзөмөлди тыңыдары — албатыхозяйственный пландарды бүдүреринде кыйалта јоктон керектүй айалга.

Ишмекчи класс — советский обществоның баштаачы ийде-күчи.

СССР-дин албатыларының најылыгы ла карындаштыгы — общественный ѡзүмди ичкерледерининг сүрекей тың ийдези.

Советский Союздың тыш жанаңдагы ленинский политиказы — амыр-энчүнинг ле социальный ѡзүмниң политиказы.

Эки телекей — эки башка бүдүмдү јадын-
јүрүм.

Эмдиги юйдö КПСС-тин идеологический
ижининг курч суректары.

Албаты ла партия бирлик.

10-чы бешжылдыкта Туулу Алтайдын јурт
хозяйствозынынг ёзёми.

Чынгый учун кажы ла кижи каруулу.

Иштеги баштанкай.

Дисциплиналы ончо улус тыңыдар учурлу.
Минут юйди чеберле.

Кымакай ла чебер болоры — социалистиче-
ский ээлениште (хозяйствованиеде) айры-
лышпас бөлүктөр.

Азыралдын бек төзөлгөзи — общественный
малды јенгүлү ѡскүрерининг төс аргазы.

Горно-Алтайский автономный областыда
јерлерди элбеде суактап, јарандырарынын
(мелиорация ѳткүрерининг) төс задачалары.

Азырал белетеер ишке — мергендү тебү.

Азырал белетееринде озочыл ченемелге —
элбек јол.

Машиналарды ла механизмдерди толо-
ийде-күчиле иштедер.

Азыралды бийик чынгыйлу белетеери — об-
ластьнын ишкүчиле јаткандарынын төс зада-
чазы.

Азырал белетееринде жаны технологияны
элбеде тузалана.

С. Николаев

ПРОПАГАНДИСТТЕР ЎРЕДҮДЕ, ИШТЕ

— Бу күндерде бис КПСС-тинг обкомында беш күннинг туркунына пропагандисттердин курсын ёттибис — деп, Кёксуу-Оозы аймакта Мульта жарттын школының директоры Адыбаев Альберт Павлович куучындайт.— Биске анчадала КПСС-тинг обкомының качызы Борис Күндүлеевич Алушкиннинг «Идейно-политический, иштинг ле нравственный тазыктыруның бирлиги — партияның идеологический ижине жүзүн-жүүр эп-аргаларды тузаланатан некелте» деп лекциязы жараган. Бу лекцияның политический ле практический учуры биске, ўредүчи улуска, жаш ўйени бастыра жынан тазыктырары керегинде жаңы санаашүүлте берет.

Же КПСС-тинг обкомының политпросвещениеинин Туразы ёткүрген бу партийный ла комсомольский ўредүнин сельтери аайынча ла областтын экономический билгирин алары аайынча пропагандисттердин курсы жаңыс та ўредүчи Адыбаевке жараган эмес. Оның политический, теоретический ле практический учурын жарт жерлерден келген жүзүн-башка специалисттер база бийик баалап жадылар. Анаип, темдектезе, Ондой аймакта Карл Маркстынг адыла адалган колхозтон келген жиит агроном Ыжыков Олег мынайда айдат:

— Бис июнь айдын он төрт числозынан ала он сегис числого жетире пропагандисттердин курсына жүрүп, көп теоретический ле практический билгирлер алдыбыс. Бу откён курсын учуры биске партиянын XXV съездининг материалдарын теренжиде ле элбеде билерине jaан болужын жетирди дезе, јастыра болбос. Меге, анчадала, КПСС-тин обкомынын лекторы Сергей Михайлович Николаевтин «КПСС ле телекейлик революционный процесс» деген ле «КПСС-тин XXV съезди телекейлик айалга керегинде ле КПСС-тин телекейлик албаты ортодогы откүрген ижи» деп лекциялары сүрекей jaраган. Је арайда ок онынчы бешжылдыкта областтын албаты хозяйствозынын ёзёрининг төс ууламжылары кергинде КПСС-тин обкомынын промышленно-транспортный бөлүгининг заведующий нöкөр М. Н. Копыловтын эткен доклады база да керектү ле тузалу болды. Олордын айткан, жетирген солундарын бис журт јердин улузына тёкпой-чачпай апарарыс.

— А меге анчадала КПСС-тин обкомынын пропаганда ла агитация бөлүгининг заведующий К. И. Тишковтын «КПСС-тин XXV съезди ле jaшб скүримди коммунистический күүнсанаалу эдип тазыктырарынын эн учурлу проблемазы» деп лекциязы ла Горно-Алтайсктагы история, тил ле литература аайынча научный шинжү откүрер институттын директоры, исторический наукалардын кандидады П. Е. Тадыевтин «КПСС-тин XXV съезди маоизмнинг антимарксистский, антисоциалистический идеологиязы ла политиказы керегинде» деп лекция-докладтары сүрекей jaраган — деп, Ондой аймакта Хабаровкадагы

јуртсоветтинг јиит председатели Сарин куучындайт.

Бу беш күннинг туркунына областынг бастыра райондорынан келген пропагандисттерининг алдына анчадала партийный ла советский ишчилер, ученыйлар, педагогический ла научный шингжү откүрөр институттардын преподавательдери лекциялар ла докладтар кычыргандар. Анып, темдектезе, пединституттын литература кафедразынын заведующийи, СССР-дин писательдерининг члени С. С. Каташ, марксизм-ленинизм кафедранын заведующийи, исторический наукалардын кандидады В. Р. Андронкина, старший преподаватель Т. А. Троицкая ла Горно-Алтайсктагы история, тил ле литература аайынча научный шингжү откүрөр институттын ученый секретари В. И. Чичинов бойлорынын от-жалбышту, теоретический терен учурлу, јылу сөстөрин угаачыларга сыйлаган.

КПСС-тин обкомынын политпросвещение-зининг Туразынын откүрген бу курсары сүрекей каруулу ёйдö откён дезе, јастыра болбос. Тургуза ёйдö онынчы бешжылдыктын планын бүдүрерге бастыра советский улус бар јок күчин, билгирин, ченемелин берип, ак-чек иштегилеп жат. Туулу Алтайда ўрендеген аш кылгалап ёскён, мундар тоолу мал тёрөп, оок мал торныгып, јайғы одорлорго чыккан, јымжак ноокы государственного артыгынча табыштырылган. Эмди бир jaан иш: общественный малга артыгынча азырал белетеп алары.

И. Шинжин

БАЖАЛЫКТАР

Азырал белетеечилер ортодо массово-политический иш	1
Jaан учурлу иш	11
Алдыста jaан кампания	19
Бирлик политкүн	23
Ороондор ортодогы политикада јуу-јепселди астадарының суректары	39
XXV съезд тыш јанындағы экономический колбуларды ёскүрери керегинде	38
Строительный иштерди јарандырар	45
Малга азырал белетеер ёйдө откүретен беседалардың ла политинформациялардың примерный тематиказы	51
Пропагандисттер ўредёде, иште	53

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 6/VII 1976 г. Усл. п. л. 2,04.
Уч.-изд. л. 1,9. Заказ 2639. Тираж 890 экз. Цена 4 коп. АН 22779. Формат 70×90¹/32:

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36.

Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

4 акча